

УДК 338.24(477.63)

Сазонець І.Л.

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ: ДИНАМІКА, ПРОБЛЕМИ, ІНВЕСТИЦІЇ.

Розглянуті стан та проблеми ефективного використання і нарощування економічного потенціалу Дніпропетровської області, визначені основні напрями розбудови промислового комплексу регіону на основі залучення та ефективного використання інвестицій.

The condition and problems of effective use and growth of the economic potential of the Dnipropetrovsk region have been considered, the main directions of enlargement of the regional industrial complex on the basis of attraction and effective use of investments have been pointed out.

Дніпропетровщина має потужний промисловий потенціал, який характеризується високим рівнем розвитку важкої індустрії. У регіоні сконцентровано 613 промислових підприємств, на яких працює 446,2 тис. чоловік. На Дніпропетровщині виробляється 16,0% усієї промислової продукції України. За цим показником область посідає друге місце по Україні.

Загальний обсяг промислового виробництва за 2001 рік (у діючих цінах) склав 26,3 млрд. грн. По відношенню до відповідного періоду минулого року обсяги промислової продукції збільшились на 8,6%.

Гірничо-металургійний комплекс є основою промисловості області. До його складу входять 24 гірничорудних підприємства; 23 підприємства чорної металургії (з них 2 гірничо-металургійних комбінати, 3 металургійних, 4 трубних, 3 коксохімічних та феросплавних заводи). Продукція галузі складає 40% обсягів виробництва чорної металургії та 65,2% від загального відсотку обсягу виробництва області.

В області виробляється 2,7 млн. т марганцевої товарної руди, 45,3 млн. т залізної руди, 1,3 млн. т труб, 9,0 млн. т металопрокату, 9,4 млн. т чавуну, 11,1 млн. т сталі. Станом на 01.01.2002 р. на підприємствах галузі працювало 213 тис. чоловік.

Область володіє значними запасами кам'яного та бурого вугілля і має необхідний потенціал для розвитку вугільної галузі. Балансові запаси вугілля у регіоні складають понад 21 млрд. тонн. У 2001 році в області було здобуто 8,5 млн. тонн готового вугілля. За 35 років розвитку вугільної промисловості у Західному Донбасі було збудовано 11 шахт та 1 шахта будується. Загальна потужність усіх відбудованих шахт – 14,5 млн. тонн вугілля щорічно.

Паливно-енергетичний комплекс Дніпропетровської області має такий значний виробничий потенціал, який дозволяє йому суттєво впливати не тільки на економіку області, але й на економіку усієї держави. Це зумовлено тим, що область є однією із самих енергомістких в Україні і споживає на рік близько 28 млрд. кВтг електроенергії, більше ніж 8 млрд. м³ природного газу, біля 20 млн. тонн вугілля.

Хімічна галузь – це 17 підприємств, продукція яких широко відома в Україні та за її межами: лакофарбові матеріали, мінеральні добрива, шини, вибухівка та ін. На підприємствах галузі працює 21,5 тис. чоловік. Продукція галузі складає 15,2% обсягів виробництва хімічної та нафтохімічної промисловості України та 5,7% від загального обсягу виробництва області.

На підприємствах області освоєно виробництво понад 80 типорозмірів шин, у тому числі шин для сучасної сільськогосподарської техніки. Ця продукція експортується до 30 країн світу (обсяг виробництва склав понад 1,4 млн. одиниць на рік, або 20% усієї продукції, виробленої в Україні).

Виробництво мінеральних добрив підприємствами області складає близько 14% від національного обсягу виробництва цього виду продукції.

Лакофарбове виробництво області є одним з найбільших в Україні. Підприємствами регіону виробляється понад 120 видів лакофарбової продукції.

На території області сформувався і функціонує великий комплекс машинобудівної та металообробної промисловості. Його внесок до загальнодержавного виробництва машинобудівної галузі складає 9,4 та 6,4% від загального обсягу виробництва області. На більш ніж 160 підприємствах галузі працює 3,7 тис. чоловік.

В області функціонують підприємства практично усіх галузей машинобудування. Найбільш розвинутими є металургійні, транспортні, електротехнічні, гірничошахтні і гірничорудні, будівельно-шляхові та комунальні, хімічні, продукція яких широко відома не тільки в Україні, але й далеко за її межами. Це – трактори, преси, вагоноперекидачі, шлаковозні чаші та ін.

За останні роки освоєно ряд нових видів продукції (трамваїв, тролейбусів, магнітних сепараторів і великої низки обладнання для гірничо-металургійного комплексу, вугільної промисловості, сільського господарства, легкої та переробної промисловості), розроблено і виготовлено магістральні електровози. Крім того, підготовлено до виробництва магістральний пасажирський електровоз.

На підприємствах області освоєно виробництво автоматичних цифрових телефонних станцій С-32, міських та міжміських автобусів, багатотонних, автомобільних напівпричепів європейського стандарту.

Дніпропетровщина – один із світових центрів ракетно-космічного будування. Високе технічне оснащення та кваліфікація інженерного і робітничого персоналу дозволили розробити і виготовляти екологічно чисті ракетноносії “Зеніт” та інші космічні апарати, які не мають аналогів у світовій практиці.

Однак разом з великим промисловим потенціалом в області склалися і окремі проблемні питання, що потребують негайного вирішення. Такими проблемами є:

- високий рівень фізичного зносу обладнання на підприємствах базових галузей промисловості (особливо на підприємствах ГМК – більше ніж 60%);
- перспектива подальшого розроблення та утримання хвостосховищ гірничодобувними підприємствами Кривбасу;
- недостатній рівень екологічної та природоохоронної безпеки.

Однією з найактуальніших проблем регіону є зайнятість та працевлаштування.

Чисельність безробітних в області з 1997 р. постійно зростає, зберігаючи постійну структуру за тривалістю безробіття. Більша частина – ті, хто не працює протягом 3-9 місяців. Рівень фіксованого безробіття зростав з 1997 по 1998 р. включно, з 1 кварталу 1999 р. темп зростання почав уповільнюватися і в 2000 р. стабілізувався на рівні 4,2%.

Потреба підприємств у робочій силі постійно зменшується, а кількість зареєстрованого незайнятого населення зростає. Навантаження на одне робоче місце у 1997 р. – 4 особи, у 1998 р. – 15 осіб, у 1999 р. – 23 особи, у 2000 р. – 25 осіб. Це потребує значного збільшення зусиль обласної служби зайнятості для працевлаштування незайнятих.

Служба зайнятості веде активну роботу щодо реалізації програм працевлаштування. Кількість незайнятого населення, яке було охоплене активними заходами соціального захисту в 2000 році, понад 6300 чоловік, або близько 30% від загальної кількості незайнятого населення. З них 78,5% громадян було працевлаштовано, 11,8% – пройшли навчання, 9,7% зайняті на громадських роботах. Працевлаштування здійснюється в основному на підприємствах, організаціях та установах колективної форми власності (56,0%). При цьому 46% громадян працевлаштовано в промисловій сфері, що ще раз підкреслює значення промислового комплексу області. Кількість працевлаштованих на підприємствах промисловості громадян збільшилась у 2000 році проти 1999 року на 40,65% і сягнула 49619 осіб.

Одним з головних напрямів розбудови промислового комплексу регіону є залучення інвестицій. При аналізі інвестиційного клімату, що сформувався в Придніпровському регіоні та зокрема на Дніпропетровщині, є доцільним відмітити позитивні зрушення. Серед них наступні:

- збільшення питомої ваги експорту товарів промислової продукції, що складає 19,8% загального обсягу по Україні;
- збільшення власних капіталовкладень на технічне переобладнання підприємства, що складає 12,3% загальноукраїнського показника;
- збільшення середнього реального доходу домогосподарств, що перевищує аналогічний показник на 10-20% в середньому по Україні;
- незначне збільшення притоку іноземних інвестицій з 7,1% в 1997 році до 8,1% в 2000 році.

До переваг Дніпропетровського регіону слід віднести наявність унікальних наукомістких підприємств і сформованої наукової бази, систему комунікацій та зв'язку, яка успішно функціонує, наявність розгалуженої мережі доріг, що робить його привабливою територією для іноземних інвесторів.

279 підприємств Дніпропетровська вже отримали інвестиції на суму 151 млн. дол. США з 46 країн світу. Галузева структура інвестицій має такий вигляд: у торгівлі їх питома вага найбільша – 33,6%, у металообробці і машинобудуванні – 11,6%, у харчовій промисловості – 8,3%, у транспорті – 6,65%, у будівництві – 5,8%, у хімічній – 5,7%, а у сільському господарстві лише 2,5%. Для залучення інвестицій існують такі фактори, як потужний науково-промисловий потенціал (тільки в Дніпропетровську функціонує 200 промислових підприємств), дешева робоча сила, відносно стабільна соціально-економічна ситуація в регіоні. Разом з тим, слід ефективно використовувати внутрішній потенціал інвестиційних джерел Придніпровського регіону України.

Одним з таких внутрішніх джерел можуть стати заощадження населення та кошти на рахунках підприємств, організацій та населення в комерційних банках України. Як уже підкреслювалося, на Дніпропетровщині виробляється 16,0% усієї промислової продукції України і за цим показником область посідає друге місце за Донецькою. Однак, якщо проаналізувати статистику вкладів населення в банках України на кінець лютого 2002 р., то за цим показником Дніпропетровщина випереджає сусідній Донецький регіон (1527 млн. грн. проти 1253 млн. грн.). Крім цього, кошти населення в комерційних банках Дніпропетровської області за цей же період склали 2665 млн. грн., проти 2342 млн. грн. у Донецькій області, а по депозитним зобов'язанням в іноземній валюті відсоток цієї різниці є ще більшим. Такий стан потенційно важливих інвестиційних ресурсів можна пояснити, з одного боку, більш агресивною та привабливою політикою комерційних банків Дніпропетровщини, а з іншого (і це є дуже впливовим фактором) – більшим ступенем довіри пересічних громадян, юридичних осіб, підприємців до тієї соціально-економічної політики, що проводиться в регіоні. Заощадження розміщуються в прозорому банківському секторі фінансового ринку, а це в свою чергу робить позитивний вплив на кредитно-інвестиційну політику комерційних банків та підтримку підприємств Дніпропетровщини, які складають потужний промисловий комплекс України.

*Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Василевським А.К. 15.01.03*

*Надійшла до редакції
17.12.02*